

Nacionalizam i oružane snage

Pukovnik dr VUK OBRADOVIĆ

Nacionalizam se nalazi u stalnom sukobu s oružanim snagama SFRJ, kako zbog njihovog karaktera, jer je reč o zajedničkoj odbrambenoj sili ravnopravnih naroda i narodnosti jugoslovenskog društva, tako i zbog činjenice da su naše oružane snage okrenute odbrani onih društvenih vrednosti protiv kojih nacionalisti zapravo deluju. Radi se, pre svega, o izgradnji Jugoslavije kao jedinstvene federativne države i samoupravno-demokratske zajednice ravnopravnih naroda i narodnosti, o njihovom bratstvu i jedinstvu i nezavisnom, nesvrstanom međunarodnom položaju SFRJ.

Napadi nacionalista na oružane snage i sistem opštenarodne odbrane ostvaruju se u širokom dijapazonu – od verbalne i pisane propagande, preko grubih ispada i fizičkih nasrtaja na pojedine pripadnike JNA, vojne objekte i sredstva, do pokušaja izvođenja diverzantsko-terorističkih akcija. Pri tome, nacionalisti separatističke orijentacije težište svoga delovanja usmeravaju na kompromitaciju i onesposobljavanje JNA za ostvarivanje njene društvene funkcije i ustanovljavanje nekakvih republičkih, »nacionalnih« vojski.

Nacionalizam u oružanim snagama nema šire dimenzije i javlja se, u prvom redu, kao posledica činilaca na kojima se nacionalistička ideologija i praksa održava i obnavlja u izvanarmijskim sredinama, u društvu. Bez obzira na to, borba protiv nacionalizma se u oružanim snagama shvata i ostvaruje kao jedan od centralnih pravaca borbe za očuvanje i jačanje idejno-političkog jedinstva, moralne čvrstine i borbene sposobnosti vojnih jedinica i ustanova. Naše oružane snage su bile, jesu i ostaće snažan bastion i rasadnik bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti.

ORUŽANE SNAGE – OBJEKT KONTINUIRANIH NAPADA NOSILACA NACIONALIZMA

Napadi o kojima je reč ispoljili su se u oštrijoj formi početkom sedamdesetih godina, ali su organizovanim političkim delovanjem i ofanzivnim nastupom subjekata društvene samozaštite bili relativno brzo suzbijeni. Onemogućeni da javno deluju, njihovi nosioci su tada procenili da sve dok se Josip Broz Tito bude nalazio na čelu SFRJ, SKJ i oružanih snaga, neće biti uslova za radikalniju promenu odnosa u društvu, pa ni za dezintegraciju i slabljenje naših

oružanih snaga, u prvom redu JNA, koja je, prema proteti savih nacionalista, jedna od najčvršćih prepreka pokušajima razbijanja SFRJ i njenog ustavnog poretka. Zbog toga su posle dugih priprema za tzv. postitovski period, u svoj drugi, vrlo agresivan i otvoren napad krenuli početkom osamdesetih godina. Intenziviranju tih napada doprinelo je, pored zaoštavanja međunarodne situacije, produbljivanje krize u jugoslovenskom društvu i idejno-političkih konfrontacija u vezi s putevima izlaska iz nje.

Napadi na oružane snage i sistem odbrane ostvaruju se u širokom dijapazonu – počev od verbalne i pisane propagande, preko grubih ispada i fizičkih nasrtaja na pripadnike JNA, vojne objekte i sredstva, do pokušaja izvođenja diverzantsko-terorističkih akcija. Posle pokušaja kontrarevolucije u SAP Kosovu, a naročito posle 1982. godine, nosioci nacionalizma, pre svega albanskog, orijentišu se na sve grublje i otvorenije oblike napada koje karakterišu i sve jasniji elementi političkog nasilja. Pojačavaju se i nastojanja nacionalista i njihovih pomagača iz inostranstva da prodru u armijske redove.

Nacionalisti unitarističke orijentacije tvrde da je koncepcija opštenarodne odbrane skupa, neefikasna i da, tobože, omogućava naoružavanje protivnika jugoslovenskog jedinstva. Posebno osporavaju koncept organizovanja Teritorijalne odbrane, jer, po njihovoj interpretaciji, to je republička i pokrajinska vojska na tlu Jugoslavije. Zagovaraju uvođenje sistema vojne organizacije po uzoru na istočnoevropske zemlje i uključivanje SFRJ u Varšavski ugovor, budući da samo to, kako kažu, može biti garancija uspešne odbrane naše slobode i nezavisnosti.

Protiv su načela srazmerne nacionalne zastupljenosti u starešinskom, pre svega rukovodećem kadru JNA, jer ono, navodno, onemogućava adekvatnu selekciju i vodi dezintegraciji armijskog jedinstva. Negiraju potrebu za ostvarivanjem ravnopravnosti jezika i pisama u JNA. U svim dosadašnjim kriznim situacijama u našem društvu istupali su s tezom da je Armija načeta nacionalizmom i liberalizmom i da je to razlog njenog tobožnjeg tolerantnog i kukavičkog ponašanja. Naglašavajući da se Jugoslavija nalazi »pred građanskim ratom i rasulom«, zahtevaju da JNA »uzme stvar u svoje ruke i zavede red u zemlji«.

 Nacionalisti separatističke orijentacije tvrde da je JNA nadnacionalna tvorevina i kao takva smetnja ostvarivanju nacionalne ravnopravnosti. Oспорavaju njen opštejugoslovenski karakter i ističu da je antislovenačka, antihrvatska, antialbanska... ili da je zaštitnik antisrpske politike i genocidnog divljanja albanskih nacionalista i separatista na Kosovu. Ističu da gotovo sve značajnije položaje u vojsci zauzimaju Srbi, te da je starešinski kadar unitaristički, proruski i staljinistički opredeljen. Sugerišu da je Armija u društvu »osma republika« ili »paralelna država«, »bez organizovane kontrole društva« i do kraja »upletena u civilni život«. Tvrde da je JNA nedemokratski i najkonzervativniji deo društva, prepreka demokratizaciji društvenih odnosa, suprotstavljena socijalističkom samoupravljanju i time strano tkivo u jugoslovenskom samoupravno-demokratskom sistemu. Zahtevaju »redefinisanje« društvene uloge Armije i njeno ukidanje i zamenjivanje nacionalnim, odnosno republičko-pokrajinskim vojskama.

Ideja o ukidanju JNA i konstituisanju republičkih vojski snažnije je eksponirana na javnoj političkoj sceni krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina u SR Hrvatskoj. Svoj tadašnji nastup prema Armiji nacionalističko-separatističke snage su otpočele izazivanjem »ekscenčnih slučajeva«, isticanjem »neophodnosti« da se izvrše »jezičke korekcije« u vojnoj terminologiji i zahtevom da se vojni rok služi u svojoj republici. Zatim se otvorenije istupalo s tezom o formiranju republičkih armija.

Za sve to vreme javno su plasirane tvrdnje o navodno neravnopravnom položaju Hrvata u JNA. Isticano je da je ona srpska i unitaristička, da je Hrvati ne osećaju svojom i da je to osnovni razlog njihovog nedovoljnog odziva za vojne škole.

Poražena početkom sedamdesetih godina u SR Hrvatskoj, ideja o ukidanju JNA i formiranju republičkih vojski ponovo se javila u SR Sloveniji. Pojedini kulturni i naučni radnici u toj republici već duže vreme plasiraju sledeće teze: JNA je nadnacionalna i unitaristička, birokratsko-dogmatska i prorуска organizacija; u Armiji nije moguće dosledno ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti; slovenačkim mladićima u JNA dešava se isto što im se dešavalo u austrougarskoj vojsci (služe vojni rok van Slovenije, slušaju komande na tuđem jeziku); Slovenija je izgubila svoju ar-

miju još 1945. godine, kada je formirana Jugoslovenska armija; Slovenac ne treba da služi vojni rok van svoje republike, koja treba da uredi svoju odbranu po milicijskom uzoru; JNA je za Slovence starinska organizacija s mentalitetom iz pedesetih godina; ona predstavlja opasnost po nacionalni identitet slovenačkog naroda; slovenački mladići se ne javljaju za vojne škole jer JNA ne doživljavaju kao svoju armiju; slovenačka nacija je vojnički kastrirana i okupirana od nacionalno tuđe vojske; Slovenija ima pravo na svoju državu, pa i na svoju vojsku.¹

Ideju o formiranju republičkih armija najcelovitije je razradio Janez Janša u članku *Vojno pitanje u novom ustavu*, objavljenom u »Novoj reviji« br. 67, od novembra-decembra 1987. godine. Polazeći od toga da je »neotuđivo pravo svakog naroda i njegove državne zajednice da samostalno odlučuje o pitanju svoje odbrane«, Janša smatra da bi vojno školstvo, postavljanje visokih starešina i brigu za socijalne probleme aktivnog starešinskog kadra trebalo »vezati« za republičke organe. Prema njegovom mišljenju formiranje nacionalno homogenih jedinica predstavlja nužan uslov ostvarivanja načela ravnopravnosti jezika naroda i narodnosti u Armiji. Zato on sugerise da čete i druge osnovne jedinice JNA budu sastavljene isključivo od pripadnika jedne nacije; odgovarajućim rasporedom tih četa, kako on kaže, lako bi se moglo obezbediti da u svakom bataljonu budu zastupljene najmanje dve nacije, u puku ili

¹ Ivan Urbančič, na primer, piše: »Kada govorimo o stanju slovenačke nacije kao nacije, ne možemo mimo slovenačke nacionalne vojne odbrambene kastriranosti i skoro već vojne okupiranosti od nacionalno strane vojske. Mi Slovenci smo u NOB-u, našem najvećem nacionalnom istorijskom činu, zasnovali i svoju sopstvenu slovenačku narodnu vojsku. Ona je u vreme našeg staljinizma bila bezuslovno ukinuta, a proces destalinizacije Slovencima nije vratio vlastitu nacionalnu vojsku. Zato je u strukturnim zakonitostima nacije težnja za vlastitom nacionalnom vojskom prirodna i zakonita. To važi i za Slovence ako smo nacija. Drugo je pitanje do koje mere takva težnja može i da se ostvari u federativnoj državnoj zajednici nacija. O tome se može raspravljati. Veoma je mnogo razloga, nacionalnih, političkih, ekonomskih, pa čak i vojnopsiholoških, koji govore u prilog tome, a nijedan nije protiv, koji bi prikrivao nacionalno podređivanje. Ne vidim vojnostrategijski razlog koji bi zahtevao da Slovenci moraju da idu i služe vojsku u stranoj sredini i pod stranom komandom, kao u vreme svoje nekadašnje nacionalne nesamostalnosti; da su na njihovoj teritoriji nastanjene vojne jedinice koje ne čuju slovenačke komande itd. I ako stoji da Slovenci treba da veruju jedinstvenoj jugoslovenskoj vojsci, onda nema razloga da Jugoslavija ne veruje slovenačkoj vojsci«. (Ivan Urbančič, *Jugoslovenska »nacionalistička kriza« i Slovenci u perspektivi kraja nacije*, »Nova revija« br. 57/58, Ljubljana, 1987).

brigadi tri, a u diviziji sve naše nacije i nacionalnosti. Jedinice manje od čete, po ovom scenariju, bile bi raznorodnog nacionalnog sastava i popunjavale bi se po načelu dobrovoljnog opredeljivanja vojnih obveznika. ♡

Ukazujući da bi to bilo »neko prelazno razdoblje dok se ne bismo rešili straha od predrasuda koje prouzrokuje sam naziv 'republička armija'«, Janša smatra da bi zatim trebalo napustiti eksteritorijalni princip popune, što u suštini znači da bi jedinice u Sloveniji činili samo Slovenci, u Makedoniji samo Makedonci itd. On ne kaže kako bi se ta ideja realizovala u nacionalno heterogenim sredinama, ali ističe da bi izuzetak trebalo napraviti samo kad je reč o »koordinativnim vojnim organima« na nivou federacije. Janša, dakle, kompetencije federacije u odbrani svodi samo u okviru koordinacije aktivnosti republičkih vojski i pri tom, verovatno da ne bi bilo zabune, piše: »Federaciju ili konfederaciju činile bi republike koje imaju, svaka svoju, posve samostalnu vojsku«. On, razume se, uočava da to rešenje »nije posve racionalno«, ali je sa stanovišta odbrane, kako ističe, »još uvek bolje nego nasilno zajedno natrpama armija koja bi se, kao starojugoslovenska, raspala u nekoliko dana«.²

Radi ostvarivanja svog osnovnog cilja (razbijanje JNA i ustanovljavanje republičkih, »nacionalnih« vojski), slovenački nacionalisti uporno nastoje da kompromituju Armiju u očima javnosti i tako je odvoje od naroda, dezintegrišu je i onesposobe za ostvarivanje društvene funkcije. Pri tome se služe svakovrsnim lažima i špekulacijama. Računajući s društvenom klimom nastalom pod teretom ekonomske krize, tvrde da je Armija veliki rasipnik društvenih sredstava i da treba radikalno smanjiti vojni budžet. Plasičaju tezu da JNA ne treba naoružavati tzv. teškim naoružanjem, da naš izvoz naoružanja i vojne opreme prijateljskim zemljama nije ništa drugo nego izvoz rata i nasilja, podrška nenarodnim režimima i terorizmu. Na razne načine atakuju na idejno-politički, stručni i moralni integritet starešinskog kadra, posebno rukovodećeg. U najgrubljem svetlu prikazuju odnose u našoj armiji, posebno položaj vojnika slovenačke nacionalnosti. S nipodaštavanjem govo-

² Janez Janša, *Vojno pitanje u novom ustavu*, prevod u listu »Polet« od 19. februara 1988. godine, str. 10. i 11.

re o kvalitetu političkog rada i obuke u vojnim jedinicama, pa i o borbenoj sposobnosti Armije uopšte. Stalnim otvaranjem novih pitanja teže da se JNA i odbrana nametnu kao predmet neprincipijelnih javnih rasprava i polemika. Uporno zahtevaju da se Armija izoluje iz političkog života (depolitizira) i zatvori u kasarne. Tvrde da koncepcija opštenarodne odbrane vodi militarizaciji društvenih odnosa, a u nameri da izazovu sumnju u JNA i strah od nje, ističu tezu da se priprema vojni puč u zemlji, te da će generali ukinuti demokratiju, hapsiti i ubijati. Radi se o svojevrsnim specijalnoratovskim metodama delovanja, iako se, po pravilu, nastupa pod plaštom borbe za interese »vlastite« nacije i za demokratizaciju odnosa u društvu.

Svoje napade na Armiju i odbranu uglavnom realizuju preko pojedinih sredstava javnog informisanja, pre svega preko »Mladine«, glasila Saveza socijalističke omladine Slovenije, i mesečnog časopisa za kulturu »Nova revija«, kao i delovanjem ekstremnog dela tzv. mirovnog pokreta, raznih odbora i saveza.

Napadi nacionalista na JNA i koncepciju i sistem opštenarodne odbrane nisu sami sebi svrha. Oni su sastavni deo napada na SKJ, unutrašnju koheziju i federativni sistem Jugoslavije, bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti i nezavisnu međunarodnu poziciju SFRJ. I zbog toga oni imaju kontrarevolucionarni karakter.

Zahteve nacionalista separatističke orijentacije za formiranje republičkih vojski takođe treba posmatrati u kontekstu sveukupnih napada na tekovine naše revolucije, a posebno u kontekstu izraženih tendencija »republikanizacije« u svim sferama, konfederalističkih vizija uređenja Jugoslavije i nastojanja nacionalističkih snaga da se pojedine republike i pokrajine izdvoje iz njenog sastava. Reč je o tome da i jedno (konfederacija) i drugo (otcepljenje) nužno pretpostavlja razbijanje JNA i nametanje drukčije koncepcije vojnog organizovanja uopšte.

Govoreći o zahtevima da republike dobiju »svoje« vojske, Tito je 1968. godine pred grupom generala JNA, između ostalog rekao: »U našem društvu ima ljudi koji liberalizam i decentralizam dovode do apsurdna, nastojeći da se decentralizacija sprovodi i tamo gdje se to ne bi smjelo činiti. Na toj liniji su i neki zahtjevi da se decentralizuje i JNA i da se stvaraju armije u republikama.

Mi smo pravilno riješili nacionalno pitanje. Svaki narod ima pravo da koristi svoje historijske tekovine i da se bori za svoj razvoj, ali je dužnost svih naših naroda da slijavu svoje tekovine u zajedničku riznicu i stvaraju snažnu zajedničku zemlju, a ne da stvaraju svoje armije i svoje komande. Kroz takve zahtjeve separatizam dobija konkretne forme.

Vaš glavni zadatak je da očuvate Armiju od takvih separatističkih i kvazi liberalnih tendencija. Vaša jedina misao treba da bude jugoslovenska zajednica, jer je naša zajednička dužnost da sačuvamo ono što smo stvorili. Svaka druga politika bila bi izdaja žrtava koje smo dali.³

OBLICI, METODE I SREDSTVA NACIONALISTIČKOG DELOVANJA U ORUŽANIM SNAGAMA

Nacionalističke istupe pripadnika oružanih snaga moguće je klasifikovati i analizirati po više osnova: prema nosiocima (vojnici na odsluženju vojnog roka, vojnici – vojni obveznici, aktivne i rezervne starešine, učenici i pitomci vojnih škola, građanska lica na službi u oružanim snagama); prema ciljevima i »vrednostima« koje se zagovaraju (unitaristički i separatistički); prema etničkom poreklu (srpski, hrvatski, slovenački...) i dr. S obzirom na to da nacionalizam u oružanim snagama nije neki »poseban« nacionalizam, da je u pogledu društvene suštine, ideološke usmerenosti i krajnjih ciljeva kojima stremlji podudaran s nacionalizmom u društvu (koji se samo prilagođava specifičnostima vojne organizacije), relevantno je ukazati, pre svega, na oblike njegovog ispoljavanja u oružanim snagama i, u tom okviru, na metode i sredstva kojima se koristi.

Političko-propagandno delovanje je najfrekventniji oblik ispoljavanja nacionalizma u oružanim snagama. Najčešće se manifestuje u vidu verbalnih i pisanih nacionalističkih istupa (pisana propaganda).

Verbalno političko-propagandno delovanje ispoljava se, pored ostalog, kao: nacionalistička interpretacija pojedinih događaja, pojava i procesa u oružanim snagama, društvu i međunarodnoj zajednici; prenošenje (širenje) na-

³ Josip Broz Tito, *Vojna djela*, knj. IV, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1978, str. 163.

cionalističkih parola i poruka; izražavanje podrške nacionalističkom delovanju u oružanim snagama i društvu, odnosno solidarisanje sa stavovima i konkretnim akcijama nacionalistički opredeljenih pojedinaca i grupa; veličanje sopstvene nacije i nipodaštavanje drugih naroda i narodnosti; netačno, špekulativno prikazivanje međunacionalnih odnosa u nas; pevanje pesama nacionalističkog karaktera i sadržaja; prenošenje glasina i špekulacija; psovke i uvrede pripadnika drugih naroda i narodnosti.

Pisana propaganda nije šire zastupljena, prvenstveno zbog opštih karakteristika vojne organizacije. Najčešće se radi o ispisivanju nacionalističkih parola i simbola na vojnim objektima, ličnoj opremi i naoružanju, nastavnim sredstvima i inventaru, kao i o rasturanju raznolikog štampanog materijala nacionalističkog karaktera (leci, listovi neprijateljske emigracije, nacionalistički simboli i dr.).

Pojedini nacionalisti zloupotrebljavaju nacionalne i verske simbole (zastave, grbove, krstove, sličice svetaca i sl.). Ispisuju ih na zabranjenim mestima i u vidu medaljona, privezaka, znački i dugmadi nose, protivno propisima, na uniformi ili radnoj odeći pripadnika JNA.

Političko-propagandno delovanje nacionalista u oružanim snagama usmereno je na obezvređivanje bratstva i jedinstva jugoslovenskih naroda i narodnosti, na izazivanje međunacionalnog i verskog nepoverenja, netrpeljivosti, razdora i mržnje u vojnim kolektivima i društvu uopšte, na izazivanje defetizma, slabljenje vere u sopstvene snage, gubljenje poverenja u odbrambenu sposobnost društva, SKJ, socijalističko samoupravljanje i perspektive Jugoslavije kao jedinstvene zajednice. Sračunato je i na širenje kruga pristalica nacionalističke ideologije. Okrenuto je na smišljeno i sistematsko razaranje jedinstva oružanih snaga i obezvređivanja osnovnih tekovina i vrednosti društva i revolucije.

Narušavanje unutrašnjeg reda, discipline i međuljudskih odnosa, kao specifičan i u pogledu posledica koje sobom nosi vrlo opasan oblik nacionalističkog delovanja u vojnim kolektivima, manifestuje se širokim spektrom postupaka i radnji pojedinaca i grupa. Navodimo neke od njih: simuliranje nepoznavanja jezika i bolesti i drugi oblici opstrukcije i pasivnog otpora vojnom redu (naročito je karakteristično za nacionalistički opredeljene vojnike albanske na-

rodnosti); neizvršenje ili odbijanje izvršenja naređenja i protivljenje pretpostavljenom; odbijanje prijema oružja i davanja svečane obaveze; samovoljno udaljavanje iz jedinice; povrede stražarske, patrolne ili druge slične službe iz nacionalističkih pobuda; izbegavanje službe obmanjivanjem drugova i pretpostavljenih starešina ili samopovređivanjem; podsticanje drugih na nered i nedisciplinu; provociranje vojnika i starešina, izricanje svakovrsnih pretnji i sl. Posebno težak oblik narušavanja vojnog reda i međuljudskih odnosa predstavljaju tuče na nacionalističkoj osnovi.

Navedene forme nacionalističkog delovanja vrlo različito su zastupljene u pojedinim periodima. Broj ovih istupa, po pravilu, povećava se sa zaoštavanjem društvene situacije i drastično odražava rast nacionalizma u društvu.

Obaveštajni rad ima različite uzroke i motive, ali se, kad je reč o jednom delu njegovih nosilaca, obavlja i iz nacionalističkih pobuda. Neprijateljska emigracija i strane obaveštajne službe, po pravilu, nastoje da pojedine nacionalistički opredeljene pripadnike oružanih snaga pridobiju za prikupljanje podataka zaštićenih institucijom vojne tajne.

Subverzivne i diverzantsko-terorističke akcije, koje se javljaju iz nacionalističkih pobuda, povremeno se javljaju u sledećim oblicima: trovanja vode i hrane (pokušaji); nasilni ulasci u skladišta, magacine i druge vojne objekte značajne za borbenu gotovost oružanih snaga; krađe naoružanja i vojne opreme (u proseku oko 100 godišnje); onesposobljavanje sistema na borbenoj tehnici i objektima infrastrukture; (pokušaji) ubistva starešina i vojnika i dr. Ovaj oblik podrivačkog i neprijateljskog delovanja bio je najizrazitiji u vreme napada Informbiroa na našu zemlju, a ponovo se javio nakon pokušaja kontrarevolucije u SAP Kosovu.⁴ Treba naglasiti da organizacija života i rada i sistem odnosa u oružanim snagama bitno sužavaju prostor za subverzivne i diverzantno-terorističke akcije.

U armijskoj praksi (i društvenoj praksi uopšte) uobičajeno je da se u red specifičnih oblika manifestacija nacionalizma svrstava i tzv. *revanšizam*. Taj izraz se može samo

⁴ Najteži teroristički, zločinački akt zbio se 3. septembra 1987. godine, kada je jedan vojnik albanske narodnosti iz nacionalističkih pobuda u garnizonu Paraćin na spavanju ubio 4 i ranio 5 vojnika.

uslovno prihvatiti, jer se zapravo radi o obliku ponašanja koji se od drugih oblika nacionalističkog delovanja ne razlikuje u pogledu suštine i opasnosti koju sobom nosi za društveno biće oružanih snaga. Najčešće se izražava kao: izjednačavanje svih pripadnika jedne nacije, narodnosti sa nosiocima nacionalizma u njihovoj sredini; omalovažavanje, optuživanje i vređanje pripadnika drugih naroda i narodnosti; izazivanje i organizovanje revanšističkih pojedinačnih i grupnih tuča i dr.

Nacionalističko delovanje u oružanim snagama izražava se kao *javno, polujavno ili ilegalno delovanje*. Javno i polujavno delovanje uglavnom se ostvaruje u vidu političko-propagandnih aktivnosti i narušavanja unutrašnjeg reda, discipline i međuljudskih odnosa. Tajno delovanje je najzastupljenije u obaveštajnom radu i sabotažnim i diverzantsko-terorističkim akcijama.

Posle 1948. godine u JNA je prva ilegalna grupa otkrivena 1976. godine. Kasnije, u razdoblju od 1981. do 1987. godine, otkriveno je 220 ilegalnih nacionalističkih grupa u koje je bilo uključeno oko 1450 pripadnika JNA albanske narodnosti (1981. – 60; 1982. – 70; 1983. – 35; 1984. – 41; 1985. – 6; 1986. – 3 i 1987 – 5). U pet otkrivenih grupa bile su uključene i pojedine starešine, pitomci vojnih škola i lica izvan sastava oružanih snaga, dok su ostale grupe sačinjavali vojnici albanske narodnosti. Utvrđeno je da su ove grupe – pored indoktrinacije, učvršćivanja i omasovljenja svojih redova, rušenja autoriteta starešina, zastrašivanja i ucenjivanja pojedinih vojnika i starešina – planirale a neke (28) i neposredno pripremale terorističke akcije u jedinicama: ubistva starešina i vojnika, trovanje hrane i vode, sabotaže, provale i krađe oružja, grupno bekstvo iz jedinica s oružjem, odlazak na Kosovo vodeći borbu i dr.⁵

Posle 1982. godine bilo je nekoliko pokušaja formiranja ilegalnih grupa s pozicija hrvatskog, srpskog, slovenačkog i muslimanskog nacionalizma, koji su takođe pravovremeno otkriveni i energičnim akcijama onemogućeni.

Formiranje i delovanje nacionalističkih ilegalnih grupa jedan je od najopasnijih vidova manifestovanja nacionalizma u oružanim snagama.

⁵ Videti: Admiral flote Branko Mamula, *Tekovine revolucije i integritet Jugoslavije moraju se očuvati i odbraniti bez alternative*, »Vojno delo« br. 5/87, str. 35.

UZROCI NACIONALIZMA U ORUŽANIM SNAGAMA I POJAVE U VOJNOJ ORGANIZACIJI KOJE POGODUJU NJEGOVOM ISPOLJAVANJU

Nacionalizam u oružanim snagama ima svoje izvore i korene izvan njihovih institucionalnih okvira, odnosno u ekonomskim, političkim i sveukupnim društvenim odnosima, protivrečnostima i kretanjima u jugoslovenskoj višenacionalnoj zajednici. Na takav zaključak upućuje nekoliko osnovnih elemenata.

Prvo, nacionalna ravnopravnost i politika i praksa bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti prožimaju celokupno društveno biće oružanih snaga. To se ogleda u njihovom karakteru, organizaciji i nameni, u položaju pripadnika oružanih snaga i unutrašnjim odnosima koji se u njima uspostavljaju, u idejnoj usmerenosti borbene obuke i vaspitnog rada, sadržajima i karakteristikama kulturnog života, u neraskidivoj povezanosti oružanih snaga i naroda. Svoju idejno-političku i moralnu snagu one temelje na ravnopravnosti i bratstvu i jedinstvu i, u vezi s tim, na najodlučnijem suprotstavljanju svim vidovima narušavanja i ugrožavanja tih primarnih tekovina naše revolucije.

Jugoslovenska narodna armija se u kontinuitetu izgrađuje kao zajednička oružana snaga svih naših naroda i narodnosti. Njen višenacionalni sastav, kako pokazuje čitavo dosadašnje iskustvo, ne samo da nije prepreka ispoljavanju nacionalnih osobenosti ljudi, već im pomaže da u toku zajedničkog života i rada obogaćuju vlastita nacionalna svojstva i da, istodobno, razvijaju one vrednosti koje čovekovu ličnost izdižu iznad pojedinačno uzetih strana njegovog društvenog bića. Pored toga, kako ističe S. Bunčić, »dosadašnji razvoj Armije pokazuje da se njen višenacionalni sastav nikada nije pojavljivao kao ograničavajući činilac njenog jedinstva, već je, naprotiv, značajno uticao na bogatstvo sadržaja njenog celokupnog i posebno kulturnog razvoja. Bio je i ostao podsticaj jačanju moralne snage vojnih kolektiva, izazov za svestraniji i humaniji razvoj unutrašnjih odnosa i za negovanje onih vrednosti koje iznutra jačaju koheziju svake vojne jedinice, komande i ustanove«.⁶

⁶ Simeon Bunčić, *Nacionalizam danas i njegove refleksije u Armiji*, i: *Savez komunista u borbi protiv antisocijalističkih delovanja i antikomunističkih ideologija*, IC »Komunist«, Beograd, 1986, str. 160.

Drugo, naše oružane snage se izgrađuju kao integralni deo političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. One ne žive ni pod kakvim »staklenim zvonom«, zatvorene u nekakvom ideološko-političkom inkubatoru, već su uključene u sve bitne društvene tokove. Zbog toga se sva značajnija društveno-ekonomska, politička, kulturna i druga kretanja u zemlji, bez obzira na to da li su s pozitivnim ili negativnim predznakom, nužno odražavaju na oružane snage, posebno na idejno-politička kretanja i odnose u njima. Ti uticaji, razume se, nisu ni mehanički ni jednosmerni, ali su, život to pokazuje, evidentni i utoliko veći ukoliko je društvena situacija opterećena kriznim elementima i konfrontacijama na idejnoj i političkoj sceni, posebno u frontu organizovanih socijalističkih snaga. Sledstveno tome, oružane snage ne mogu biti pošteđene ni od uticaja nacionalističkog ekstremizma u društvu.

Treće, širina ispoljavanja nacionalizma u oružanim snagama u najneposrednijoj je vezi s razmerama njegovog manifestovanja u globalnim društvenim odnosima i procesima. Reč je o tome da kretanja nacionalizma u oružanim snagama po pravilu prate ta kretanja u društvu. S jedne strane, kad god nije imao izgleda za šire eksponiranje na društvenoj sceni, nacionalizam se, sem u retkim slučajevima, faktički nije »oglašavao« ni u oružanim snagama. S druge strane, uvek kad je nacionalistička stihija šire zahvatila društveni organizam, kad god su dezintegrativni procesi u društvu dobijali u dimenzijama i razornom zamahu, nacionalizam je uspevao da ostvari nešto dublje prodore i u oružanim snagama. Pored situacije s kraja šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, to najbolje potvrđuje razvoj događaja nakon brutalnog pokušaja kontrarevolucije u SAP Kosovo.

O postojanju ove uzročno-posledične veze govori i saznanje da karakter nacionalističkih tendencija u društvu (separatistički ili unitaristički) preovlađujuće utiče na karakter i strukturu nacionalističkih istupa u oružanim snagama. Činjenice u tom pogledu kazuju da je separatizam dominantni oblik nacionalizma u jugoslovenskom društvu, pa i u oružanim snagama.

Četvrto, preovlađujući broj nosilaca nacionalizma u JNA nalazi se u redovima vojničke populacije. Ako se izuzmu retki primeri, pouzdano se može reći da se radi o onim

mladim ljudima koji su vlastiti nacionalistički »pogled« razvili pod opterećenjem vaspitanja u porodici i životnoj sredini, odnosno politički negativnih uticaja koji su na njih ostvareni pre dolaska na odsluženje vojnog roka. Ustanovljeno je, na primer, da su organizatori i glavni nosioci ilegalnog neprijateljskog rada u Armiji najčešće vojnici koji su u građanstvu već delovali u ilegalnim separatističkim i drugim neprijateljskim organizacijama, bili učesnici u raznim nacionalističkim akcijama ili su poreklom iz kvislinških porodica.

Organizovanim idejno-vaspitnim i političkim radom, redom, disciplinom i celinom unutrašnjih odnosa u vojnim kolektivima Armija može da smanji ili bar potisne nacionalistički ekstremizam pojedinaca, ali nije u stanju da za godinu dana, koliko traje vojni rok, eliminiše njihova pogrešna shvatanja, nacionalistički izopačenu sliku sveta, međunacionalnih i društvenih odnosa u nas.

Uparedo sa zaključkom da se glavni uzroci nacionalizma nalaze u sveukupnom društvenom ambijentu, nužno je ukazati da u oružanim snagama ima pojava koje pogoduju ispoljavanju nacionalizma, odnosno koje se javljaju kao povod za nacionalistička ponašanja pojedinaca i grupa u njihovom sastavu. Ukazujemo na neke od njih.

Prvo, u delu jedinica i ustanova oružanih snaga nije obezbeđen nužan kvalitet političkog i idejno-vaspitnog rada uopšte. Sužava se front nosilaca političkog rada (uglavnom se prevlađuje na »pleća« političkih organa) i zapostavlja njegova vaspitna komponenta. Sadržaji, a naročito oblici i metode političkog delovanja sporije se prilagođavaju konkretnim uslovima, pa i promenama u senzibilitetu, mogućnostima i zahtevima mlade generacije. Nedovoljno se primenjuje neposredan, individualni rad s ljudima.

U pojedinim vojnim školama i jedinicama ne poklanja se dovoljna pažnja idejno-političkom osposobljavanju budućih, odnosno mladih starešina, pa je i to, verovatno, jedan od razloga što se upravo među njima, kad je o starešinskom kadru reč, evidentira najveći broj počinitelja nacionalističkih istupa. Ne sme se gubiti iz vida i to da nacionalističke snage u društvu svoje delovanje prema starešinskom kadru prvenstveno usmeravaju ka mlađim starešinama.

Drugo, rukovođenje i komandovanje u nekim jedinicama i ustanovama prate određene slabosti. Pojedine starešine su nedovoljno sa vojnicima, ponašaju se »činovnički«, vlastiti »autoritet« grade na činu i funkciji, a ne na ličnim i starešinskim kvalitetima i sposobnostima. Organizacija života i rada nije svuda i uvek na potrebnom nivou. To se može reći i za unutrašnji red, disciplinu, organizovanost kulturno-zabavnih i sportskih aktivnosti i slobodnog vremena vojnika u jednom broju kolektiva. Ponekad i ponegde se čine krupni propusti pri obavljanju stražarske i unutrašnje službe. Deo starešina ne poklanja dovoljnu pažnju razvijanju međuljudskih odnosa, a pojedinci ne pokazuju ni istančan osećaj za suptilni rad u izgradnji homogenih vojnih kolektiva raznorodnog nacionalnog i drugog sastava.

Treće, deo pojava koje mogu pogodovati ispoljavanju nacionalističkih strasti u oružanim snagama stiće se u sferi tzv. jezičke politike. Iako je upotreba jezika i pisama u oružanim snagama principijelno dobro rešena, stalno treba brinuti kako o doslednom ostvarivanju već usvojenih rešenja, tako i o iznalaženju novih mogućnosti za njihovu dogradnju i obogaćivanje smerom što potpunijeg oživotvorenja načela nacionalne ravnopravnosti i u toj vanredno osetljivoj oblasti.⁷

SUZBIJANJE NACIONALIZMA U ORUŽANIM SNAGAMA

Nacionalizam u oružanim snagama nikada nije imao šire razmere (broj nosilaca nacionalističkih istupa u JNA kretao se u granicama od 0,08 do 0,7 odsto – 1981. godine – njenog brojnog stanja). Bez obzira na to, nacionalizam se mora suzbijati najodlučnijim merama i akcijama. To je jedan od centralnih pravaca borbe za očuvanje idejno-poli-

⁷ Na primer, počev od 1988. godine tekst svečane obaveze koji vojnici nose kućama ispisuje se na jezicima svih naših naroda i narodnosti. Uvedeni su višezjezički natpisi na kasarnama i drugim javnim vojnim objektima. Otpočelo se sa štampanjem »Narodne armije« i »Fronta« na slovenačkom i makedonskom jeziku. Preduzimaju se mere da se poveća izdavačka delatnost na jezicima pojedinih naroda i narodnosti. Komande i uprave se osposobljavaju za uspešniju komunikaciju na svim našim jezicima. Više će, po svoj prilici, morati da se radi i na organizovanom osposobljavanju starešina za komuniciranje u njihovim životnim sredinama.

tičkog jedinstva, moralne čvrstine i sveukupnog borbenog profila vojnih jedinica i ustanova. Oružane snage bi prerasle u vlastitu suprotnost, pa i u veliku opasnost po sudbinu jugoslovenske socijalističke revolucije, ako bi se eventualno dopustilo da nacionalistička stihija šire zahvati njihove redove, u prvom redu starešinski kadar.

Budući da se glavni uzroci ispoljavanja nacionalizma u oružanim snagama nalaze u društvu, u društvenim kretanjima i protivrečnostima, nesumnjivo je da se glavni front borbe za zaštitu oružanih snaga od nacionalizma faktički nalazi izvan njihovih okvira. Upravo se zato može reći da je prevladavanje nacionalizma u društvu istovremeno i najefikasniji način zaštite oružanih snaga od razornog nacionalističkog delovanja. Pripadnici oružanih snaga su i zbog toga obavezni da svojim primerom i političkim angažmanom doprinose borbi koju Savez komunista i ostale organizovane socijalističke snage društva vode na tom planu.

Poznato je da su oružane snage, pre svega JNA, vrlo specifičan, pa donekle i autonoman sistem. One su organizaciono i funkcionalno tako postavljene da mogu efikasnije nego mnoge druge društvene institucije zaštititi vlastiti organizam od dejstva nepovoljnih društvenih procesa. Uz to, dužnost je oružanih snaga da se osposobe u meri da svoju društvenu ulogu i odgovornost u odbrani nezavisnosti zemlje i tekovina revolucije mogu ostvariti i u vrlo nepovoljnim društvenim okolnostima. Posmatrano sa tog stanovišta, u JNA se s pravom insistira na činjenici da uspeh u borbi za njeno jedinstvo, za čvrsto i stabilno moralno-političko stanje, za suzbijanje svih oblika nacionalističkog delovanja u armijskim redovima, prvenstveno zavisi od organizovanosti i plodotvornosti akcije subjektivnih snaga u jedinicama i ustanovama Jugoslovenske narodne armije.

Pored stalnog produbljivanja narodnog i socijalističkog karaktera, za suzbijanje nacionalizma u oružanim snagama od presudne je važnosti da se one kontinuirano izgrađuju i na delu potvrđuju kao zajednička oružana sila svih naših naroda i narodnosti. Reč je i o potrebi da zajednički interesi naroda i narodnosti SFRJ, pre svega interes da očuvaju vlastitu slobodu i da Jugoslaviju grade kao zajedničku domovinu i samoupravnu demokratsku zajednicu, snažno prožimaju celokupno društveno biće oružanih snaga. U pogledu ciljeva vlastitog postojanja i delovanja, idejne zasno-

vanosti obuke i karaktera celokupnih odnosa koji se u njima uspostavljaju, naše oružane snage moraju najbrižljivije čuvati sopstveni opštejugoslovenski profil. Pri tome je za JNA izuzetno značajno i konstruktivno ostvarivanje principa što srazmernije zastupljenosti naroda i narodnosti, republika i pokrajina u starešinskom kadru, pre svega na rukovodećim dužnostima.

U jedinicama i ustanovama oružanih snaga najveću brigu zaslužuju svi elementi koji utiču na osećanje i uverenje ljudi da one doista podjednako pripadaju svakom našem narodu i narodnosti. Iskustvo kazuje da na tom području nema sitnica. Bitan je, čak, i svaki gest starešina u radu sa ljudima različite nacionalne pripadnosti. Osobit značaj pripada staranju o mogućnostima da se zadovolje određene kulturne potrebe i o doslednoj primeni načela ravnopravnosti jezika i pisama naroda i narodnosti. Ima prostora da se stanje u toj oblasti konstantno unapređuje.

Efikasno suzbijanje nacionalizma pretpostavlja i stalnu aktivnost usmerenu na otklanjanje unutrašnjih slabosti u pojedinim delovima vojne organizacije kojima se otvara prostor nacionalističkom delovanju. Reč je, pre svega, o slabostima u rukovođenju i komandovanju, nedovoljno efikasnom delovanju društveno-političkih organizacija, zane-marivanju idejnih aspekata obuke i političkom radu, propustima u izgradnji vojnih kolektiva i međuljudskih odnosa u njima.

Idejno-vaspitni i politički rad u oružanim snagama predstavlja najmoćnije sredstvo u borbi protiv nacionalizma u njihovim redovima. U središtu tog rada, kao i uvek dosad, treba da bude jačanje bratstva i jedinstva, jugoslovenskog socijalističkog patriotizma, drugarstva i solidarnosti ljudi u vojnim kolektivima. Prvorazredna je obaveza istrajno razvijanje svesti o tome da naši narodi i narodnosti mogu sačuvati vlastitu slobodu i osigurati dalji razvoj samo zajedničkim snagama i naporima, te da je jedinstvo Jugoslavije, utemeljeno na samoupravljanju i ravnopravnosti, vitalni interes i potreba svakog od njih ponaosob, i svih njih zajedno. Sastavni deo tih napora je istrajno i argumentovano razotkrivanje biti nacionalističke ideologije i prakse u našim uslovima i mobilisanje svih činilaca izgradnje oružanih snaga u borbi protiv njihovih nosilaca.

Politički rad i u ovoj oblasti ispunjava svoju svrhu samo ako je konkretan, ofanzivan, uverljiv i okrenut borbi za svest i opredeljenja svakog čoveka. Stoga se treba odlučnije oslobađati šabloniziranog sprovođenja usvojenih programa i sadržaja, a metode i sredstva političke aktivnosti brže prilagođavati konkretnim uslovima, karakteristikama i senzibilitetu savremenih mladih generacija. U tom okviru, više se moraju uvažavati i specifičnosti pojedinih delova vojničke populacije (na primer, nedovoljno poznavanje jezika, religiozna osećanja, naglašenija zatvorenost u neformalne grupe i sl.).

Strategijsku ulogu u svemu ovome ima idejno-političko osposobljavanje starešinskog kadra, uključujući i one na najodgovornijim dužnostima. Odnos starešina prema nacionalnom pitanju u nas mora biti jasan i u skladu s opredeljenjima Saveza komunista. Znanja starešina o nacionalnom fenomenu, pa, dakle, i o nacionalizmu, treba stalno produbljivati. Jer, samo ljudi jasne idejno-političke orijentacije i bogatih saznanja mogu vaspitno delovati, uočavati razliku između nacionalnog i nacionalističkog, pravilno se odnositi prema nacionalnim svojstvima i osećanjima svakog čoveka, prepoznavati nacionalizam i u najsuptilnijim formama njegovog ispoljavanja. Zato je osposobljavanje starešina za aktivno političko delovanje u razvijanju međunacionalnih i, uopšte, međuljudskih odnosa i, povezano s tim, za borbu protiv nacionalizma, jedan od prioritetnih zadataka, kako u vojnim školama, tako i u jedinicama i ustanovama oružanih snaga.

S obzirom na to da je nacionalistima svih profila veoma stalo da u svoj krug privuku i pojedine starešine, jer im oni, kao pripadnici osvedočene opštejugoslovenske institucije visokog društvenog ugleda treba da posluže kao zaštitni plašt i sredstvo za širenje društvenog uticaja, valja stalno voditi računa o tome da neko od njih ne podlegne zamkama nacionalističkih manipulacija i lokalističkog, republičko-pokrajinskog grupašenja. Starešine koje podlegnu nacionalističkoj stihiji nedorasle su funkciji koju obavljaju i predstavljaju veliku opasnost po idejno-političko jedinstvo i borbenu sposobnost kolektiva u kojima deluju.

Nacionalizam se, gotovo po pravilu, ne pojavljuje u dobro oformljenim vojnim kolektivima i sastavima u kojima efikasno funkcioniše sistem bezbednosti i samozaštite ute-

meljen na najširoj osnovi. U tom pogledu je potrebno stalno unapređivati rad osnovnih i drugih vojnih kolektiva, kontinuirano obogaćivati i učvršćivati veze i odnose njihovih pripadnika, konstantno raditi na jačanju bezbednosne kulture i odgovornosti celokupnog sastava jedinica i ustanova za moralno-političko i bezbednosno stanje u njima.

Primereno je našoj armiji i oružanim snagama uopšte da svaki nacionalistički istup u svojim redovima, pa čak i svaki nagoveštaj da bi do njega moglo doći, rasvetle do kraja. Svako, eventualno, prikrivanje takvih istupa i tolerantno ili kolebljivo ponašanje prema njihovim nosiocima, što se, na žalost, često događa u društvu, može imati velike posledice i izazvati krupne političke i druge štete. Iskustvo upućuje i na odlučno preduzimanje zakonom predviđenih mera, naročito protiv organizatora delovanja s nacionalističkih pozicija i zagovornika i učesnika pokušaja grupnog ilegalnog organizovanja i izvođenja težih, nacionalizmom motivisanih akcija.

Uspeh u borbi protiv nacionalizma u oružanim snagama, kao i u društvu uostalom, uveliko zavisi od toga da li se i koliko slede jedinstveni kriterijumi. U tom smislu je i principijelan zahtev da se jednako dosledna borba vodi protiv nacionalizma svih nacionalnih predznaka i idejno-političkih opredeljenja, što podrazumeva i krajnje odlučnu borbu protiv svih oblika revanšističkog ponašanja, odnosno neosnovanog poistovećivanja pojedinih nosilaca nacionalističkih istupa s celim nacionalnim kolektivitetima iz kojih oni potiču.

U borbi protiv nacionalizma stalno treba imati u vidu i sledeće: svaki nacionalistički istup, bez obzira na to u kom obliku se javlja, nužno ostavlja trag u svesti šireg kruga ljudi i dugotrajnije negativno deluje na odnose u kolektivima; nacionalistička svest je, često, prikrivena i iskazuje se, uglavnom, u složenijim okolnostima (krizna kretanja u društvu, konfliktna međunarodna situacija, nered i nedisciplina u pojedinim vojnim kolektivima i sl.); nacionalizam poseduje tendenciju totalizacije i u rečenim okolnostima relativno brzo širi krug svojih pristalica; nacionalisti u društvu kontinuirano nastoje da, pridobijanjem dela vojnika i pojedinih starešina i građanskih lica na službi u vojnim kolektivima stvore svoje oslonce u oružanim snagama; u tom pogledu je realno pretpostaviti da se pojedini nacio-

nalistički opredeljeni pripadnici oružanih snaga i njihovi istupi ne uspeju otkriti i evidentirati, tim pre što mnogi od njih nastoje da se javno ne eksponiraju jer su svesni da bi time, bar kad je o Armiji reč, izazvali najodlučniju reakciju, pa čak i ugrozili, ako se radi o stalno zaposlenim, vlastitu egzistenciju i egzistenciju svoje porodice.

Od oružanih snaga se očekuje i traži da se u kontinuitetu potvrđuju kao snažna brana svakom nacionalizmu i kao pouzdan oslonac Saveza komunista i naroda i narodnosti Jugoslavije u borbi za nacionalnu ravnopravnost i bratstvo i jedinstvo. Pripadnici JNA i TO će u tom pogledu davati najveći doprinos naporima SKJ i društva da se prevlada nacionalizam i suzbije uticaj svih antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga ako se i ubuduće maksimalno angažuju u jačanju idejno-političkog jedinstva svojih redova oko programskih opredeljenja i politike SKJ, u unapređenju borbene obuke, svesne vojne discipline i humanih međuljudskih odosa, u jačanju bezbednosti i samozaštite.

SUMMARY

NATIONALISM AND THE ARMED FORCES

Nationalism finds itself in permanent conflict with the armed forces of SFRY, both because of their character, since they are the common defence power of equal nations and nationalities of the Yugoslav society, and of the fact that they are dedicated to the defence of precisely those social values against which nationalists actually act. It is, above all, the matter of development of Yugoslavia as an integrated federal state and self-managerial community of equal nations and nationalities, of their brotherhood and unity, and of the independent and nonaligned international position of SFRY.

Attacks of nationalists against the armed forces and the system of total national defence are effected within a wide spectrum – starting from verbal and written propaganda, and through violent excesses and physical attacks against individual members of YPA, military establishments and activities, to attempts at diversionary-terroristic actions. Thereat nationalists who are oriented towards separatism direct their actions towards compromitment and disabling of YPA to fulfill its social functions and towards the establishment of so called republican or »national« armies.

In the Yugoslav armed forces nationalism has not acquired wide proportions and appears, first of all, as a result of action of factors upon which the nationalistic ideology and practice maintain and reproduce themselves in non-Army environments, in society in general. Fighting the nationalism is in the armed forces, nevertheless, taken and realized as one of the central directions of the struggle for preservation and strengthening of ideological-polical unity, moral firmness and combat ability of military units and establishments. Our armed forces have been and will remain a powerful bastion and breeding ground of brotherhood and unity of our nations and nationalities.

R É S U M É

LE NATIONALISME ET DES FORCES ARMEES

Le nationalisme est en conflit permanent avec les forces armées de la RSFY, tant à cause du caractère de ces dernières, car il s'agit de force défensive commune des nations et nationalités égales de la société yougoslave, que du fait que nos forces armées engagent la défense des valeurs sociales qui représentent la cible des nationalistes. Il s'agit, avant tout, de construire la Yougoslavie en tant qu'Etat fédératif unique et communauté démocratique autogestionnaire des nations et nationalités à égalité; il s'agit de fraternité et d'unité, de la situation d'indépendance et de non-alignement de la RSFY à l'échelle internationale.

Les attaques des nationalistes contre les forces armées et le système de défense populaire généralisée se font par voies de propagande verbales et écrites, mais aussi sous forme d'infraction grave et attaque physique contre les membres de l'APY, contre les établissements et les moyens militaires jusqu'aux tentatives d'actions de diversion et terroiristes. En cela, les nationalistes à orientation séparatiste focalisent leurs actions en vue de compromettre l'APY et de la rendre impossible à remplir sa fonction sociale, de même que par prôner l'institution des armées par républiques «nationales».

Dans les forces armées le nationalisme ne connaît pas de dimensions larges et se manifeste, au prime abord, en tant que conséquence des actions menées par les facteurs détenteurs de l'idéologie et de la pratique nationaliste dans les milieux extramilitaire. Nonobstant, dans les forces armées la lutte contre le nationalisme est conçue et menée comme étant l'un des principaux axes de la lutte pour préserver et raffermir l'unité idéopolitique, la fermeté morale et la capacité de combat des unités et des institutions militaires. Nos forces armées ont été, et seront le puissant bastion et la pépinière de la fraternité et de l'unité des nations et nationalités de Yougoslavie.

Р Е З Ю М Е

НАЦИОНАЛИЗМ И ВООРУЖЕННЫЕ СИЛЫ

Национализм находится в постоянном столкновении с вооруженными силами СФРЮ, как из-за их характера, ибо речь идет об общей оборонительной силе равноправных наций и народностей югославского общества, так и из-за факта, свидетельствующего о том, что наши вооруженные силы защищают именно те общественные ценности, против которых националисты как раз действуют. Речь идет прежде всего о строительстве Югославии как единого федеративного государства и самоуправленческо-демократического содружества равноправных наций и народностей, об их братстве и единстве и независимой, неприсоединившейся международной позиции СФРЮ.

Нападения националистов на вооруженные силы и систему всенародной обороны совершаются в широком диапазоне: начиная с вербальной и письменной пропаганды, через грубые физические нападения на воинов ЮНА, военные сооружения и средства, вплоть до попыток совершения диверсионных и террористических акций. При этом националисты сепаратистской

ориентировки главное внимание в своих действиях уделяют компрометации ЮНА, чтобы сделать ее неспособной для выполнения своей общественной функции, и созданию каких-то республиканский, «национальных» армий.

Национализм в вооруженных силах не имеет широкие масштабы и возникает прежде всего как последствие тех факторов, на которых националистская идеология и практика сохраняются и возобновляются вне армии, в обществе. Несмотря на это, борьба против национализма в вооруженных силах понимается и осуществляется как одно из центральных направлений борьбы за сохранение и укрепление идейно-политического единства, морального духа и боеспособности войск и учреждений. Наши вооруженные силы были и остаются неприступной крепостью и рассадником братства и единства наших наций и народностей.